

A satellite-style map of Southeastern Europe with five orange circular markers indicating city locations. The markers are labeled with the following city names: LJUBLJANA, ZAGREB, SARAJEVO, BEOGRAD, and SOFIJA. The map shows the Balkan Peninsula and the surrounding regions.

Gospodarska očekivanja, izazovi i mogućnosti za Jugoistočnu Europu

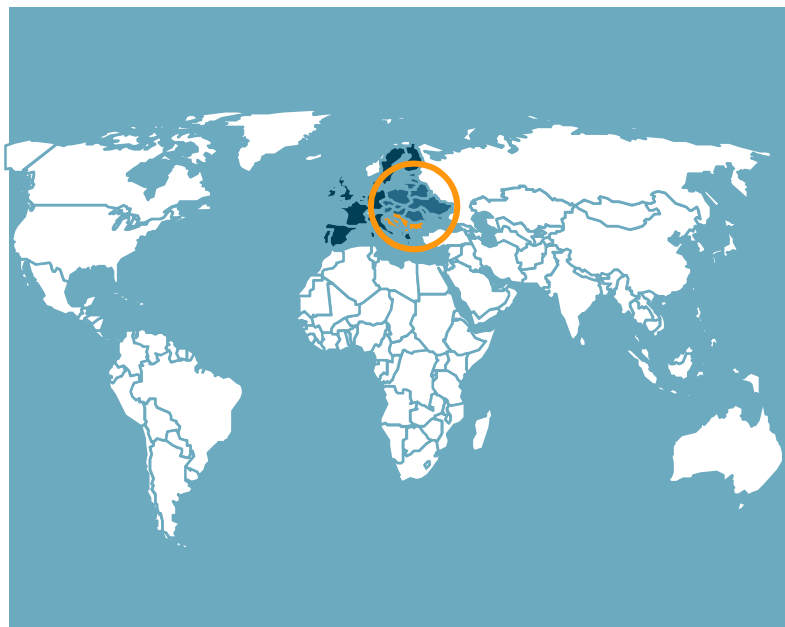
Prva regionalna konferencija menadžera iz Jugoistočne Europe

Dr. Ivan Šimek, Roland Berger Strategy Consultants

Portorož, 4. travnja 2008.

Jugoistočna Europa (JIE) – kratki pregled

Uvod

- Jugoistočna Europa pokazala je **stabilan gospodarski rast** zadnjih godina
- Regija je **gospodarski važna**, s više od 28 milijuna stanovnika i ukupnim BDPom od 139 milijardi EUR (**br. 3 u SIE** nakon Rusije i Poljske)
- Velike razlike u **gospodarskom okviru** ipak otežavaju poslovni razvoj
- Istovremeno su tvrtke iz drugih zemalja počele s međunarodnim širenjem, **povećavajući** time **pritisak** na domaće poslovanje
- Ova prezentacija bacit će pogled na gospodarska očekivanja, izazove i mogućnosti **poslovanja u Jugoistočnoj Europi**

Natjecanje za jaku poziciju u Jugoistočnoj Europi u punom je zamahu

- 1** Jugoistočna Europa je **važna rastuća regija** u Srednjoj i Istočnoj Europi, a atraktivna će ostati i u nadolazećim godinama – no rast bi mogao biti brži
  - 2** Iako je situacija vrlo **različita**, još uvijek postoji mnogo mogućnosti pozicioniranja (za zemlje i tvrtke)
  - 3** Utrka za vodeće pozicije u mnogim je industrijama **još uvijek u tijeku**, no prisutni su **očiti problemi** u poslovanju
  - 4** Menadžeri iz Jugoistočne Europe najavljuju **pojačanje svojih (regionalnih) poslovnih aktivnosti**
-
- ↓
- 5** Mogućnosti: Tvrtke mogu dosegnuti brzi rast u Jugoistočnoj Europi, ali uz **više truda i veća sredstva**

Jugoistočna Europa relativno je velika ali često zanemarena regija u Srednjoj i Istočnoj Europi

Jugoistočna Europa

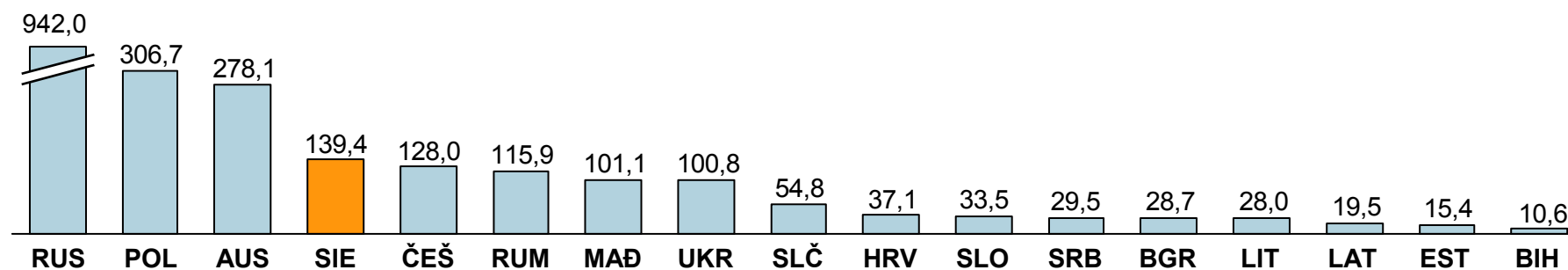
- Jugoistočna Europa ima **sedam zemalja**
- To je zanimljiva regija s **28 milijuna stanovnika**
- **Vrlo je različita** po pitanju kulture, povijesti i poslovnog razvoja
- U regiji su smještene i **najbogatija i najsiromašnija nova zemlja članica EU** (Slovenija, Bugarska)
- Ostale zemlje često ne zamjećuju tu regiju jer je **jako rascjepkana** s mnogo **malih zasebnih tržišta**
- Postoje **zbunjujući nazivi** za tu regiju

Napomena: Albanija nije uključena u ovu analizu

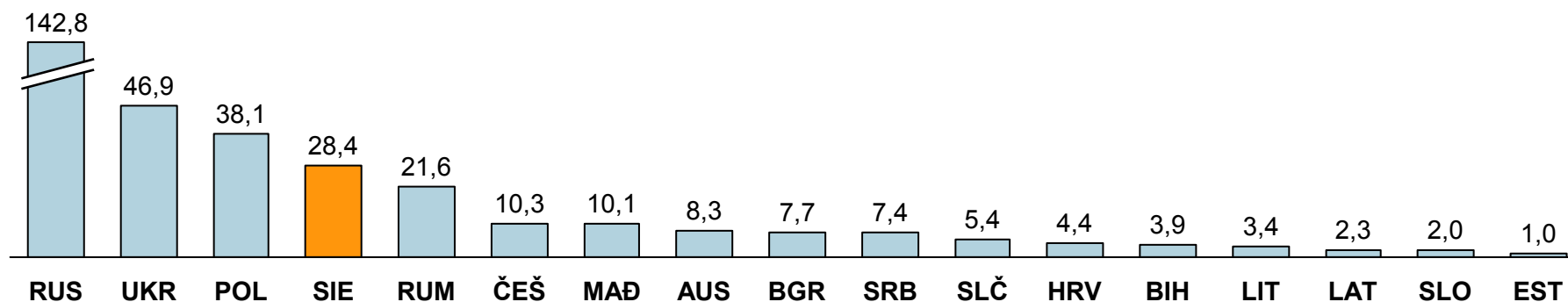
Regija je treći po veličini gospodarski sustav u Srednjoj i Istočnoj Europi

Jugoistočna Europa u Srednjoj i Istočnoj Europi, 2007.

BDP [EUR mlrd]

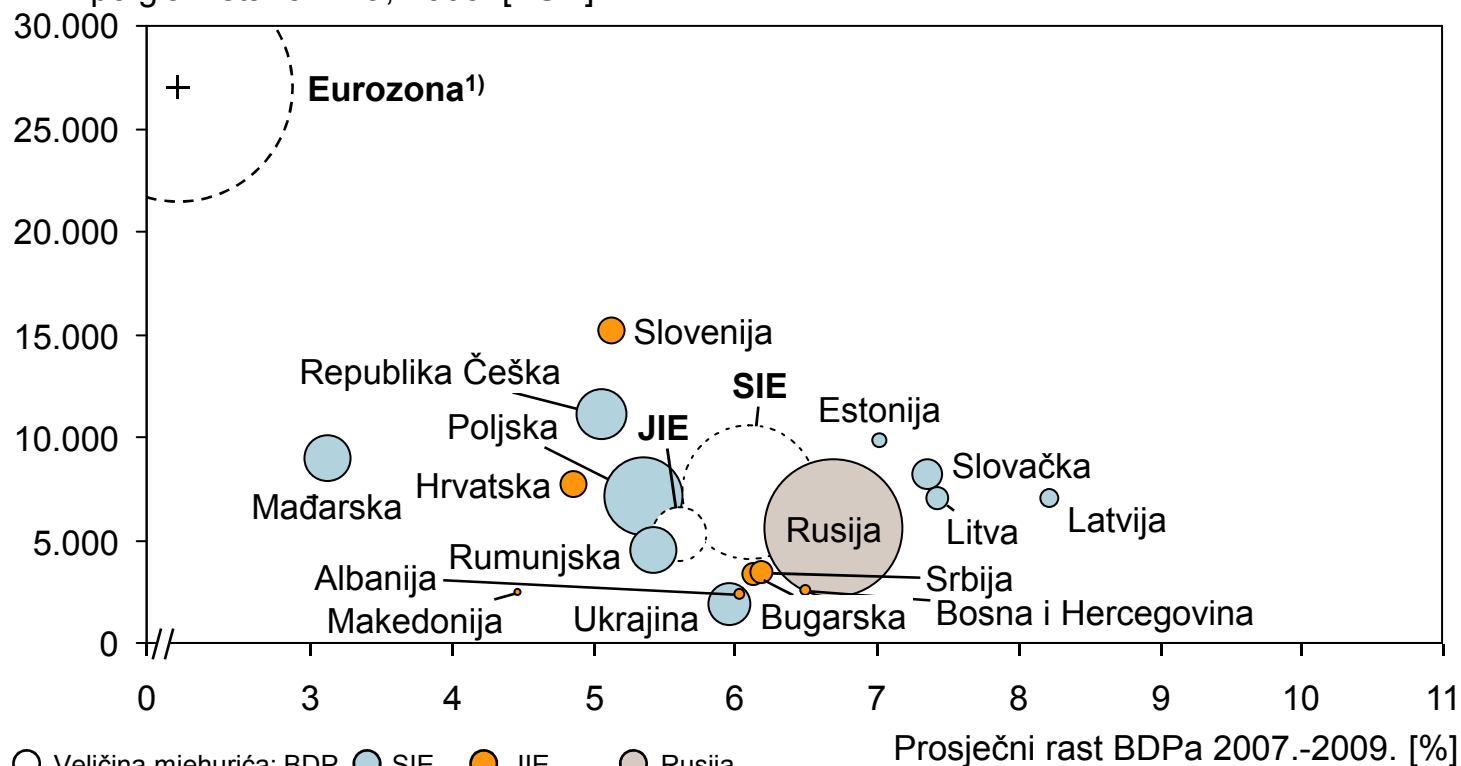
Stanovnici [u milijunima]

Rast Jugoistočne Europe je prespor, potrebno je pojačano djelovati

Indikatori regionalne učinkovitosti, 2007.-2009.

BDP po glavi stanovnika, 2006. [EUR]

JIE: Bugarska, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Makedonija, Srbija, Slovenija, Albanija

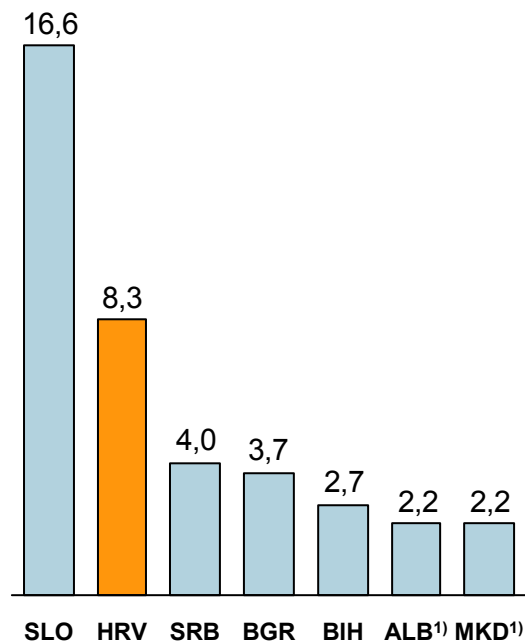
SIE: Republika Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Poljska, Rumunjska, Slovačka, Ukrajina

1) Veličina mjehurića Eurozone ne pokazuje točnu vrijednost BDPa zbog odskakanja od navedenih razmjera (BDP = EUR 8.403 mlrd)

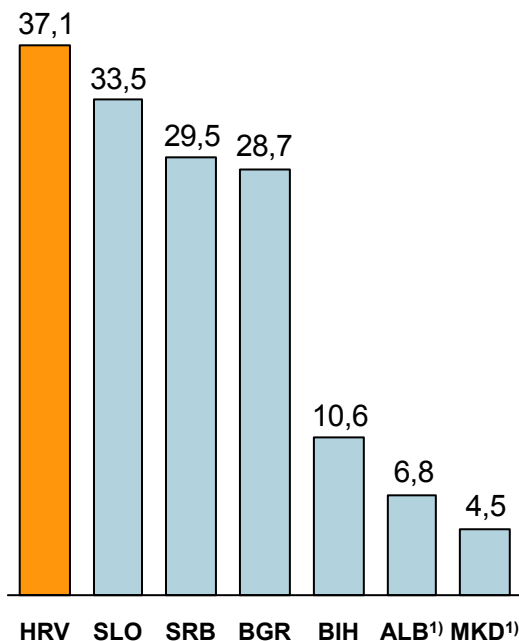
U sklopu regije Hrvatska ima najjače gospodarstvo

Pregled 2007.

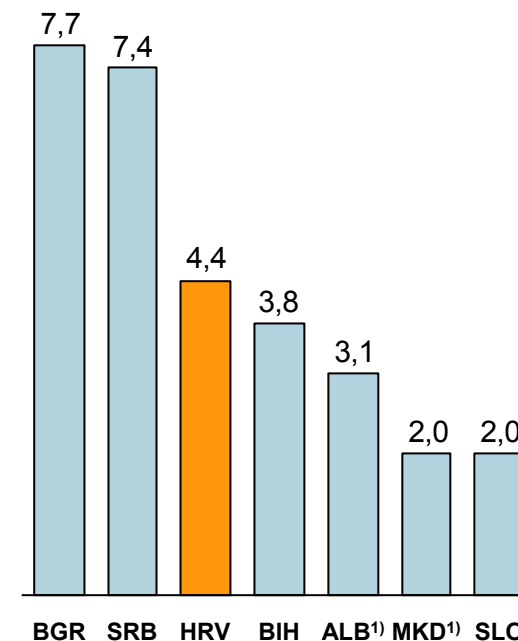
BNP/stanovniku
[EUR '000]¹⁾

BNP
[EUR mlrd]¹⁾

Broj stanovnika
[milijun]

1) Podaci za 2006.; podaci za ALB i MKD za 2005.

Radi se o veoma raznolikoj regiji – Međusobno natjecanje zemalja je počelo

Glavni gospodarski indikatori

	SLO	HRV	SRB	BGR	BIH	CGR	MAK
• Porez na dohodak	23%	20%	10%	10%	10/30%	9%	10%
• Infrastruktura ¹⁾	3,0	3,0	2,0	3,0	2,3	2,0	2,3
• Liberalizacija ²⁾							
• Stopa nezaposlenosti	5%	10,2%	21,2%	7,3%	44%	Cca 30%	Cca 36%
• "Olakšica u poslovanju 2008." ³⁾	55	97	86	46	105	81	75
• EU status	✓	Kandidat	SSP	✓	SSP	SSP	Kandidat

1) EBRD indeks reforme infrastrukture, 1 do 4+ (4+ jednak je standardu industrijaliziranog tržišnog gospodarstva)

2) Evaluacija Roland Berger a (poštanske usluge, željeznica, energija, telekom)

3) Provođi godišnje Svjetska banka (1=najbolja zemlja/Singapur, 178=najlošija zemlja/Kongo)

Razvoj poslovanja vrlo je otežan u JIE – Tvrtke moraju savladati mnoge prepreke

Ograničenja poslovanja – Primjer Hrvatska¹⁾

Poslovna kultura - pomanjkanja

- Treba organizirati sastanke i poštivati rokove
- Nedovoljno kvalitetni tajnički poslovi
- Treba se držati dogovora

Razvoj direktora/zaposlenika

- Ozbiljno pomanjkanje upravljačkog know-howa, strateških sposobnosti, općeg znanja

Apsurdni zakoni i propisi

- Porezna stopa od 63% je previsoka
- Govovo da nema stručnjaka iz JIE

Loša putnička infrastruktura

- Loše zrakoplovne, željezničke i cestovne veze u regiji
- Javni prijevoz u začecima

Nepotizam u širenju

- Korupcija je vrlo raširena
- Strukture nisu fleksibilne

Neučinkovita birokracija

- Nije jasno čemu birokracija služi
- Vrlo spora (npr. dozvole)

1) Ta i slična ograničenja vrijede za ostale zemlje JIE

Neki (većinom međunarodni, ali i slovenski) pioniri već su se etablirali

Tvrtke sa značajnim prisustvom u JIE – Primjeri

Industrija	Tvrtka	Prisutna u
Telekomunikacije		SL, HR, SR, BG, MK
Poštanske usluge		SK, HR, HU
Nafta i plin	 	SL, HR, SR, BIH, BG
Graditeljstvo		SL, HR, ME, SR, BG
Električna energija		BG, MK
Maloprodaja	 	Gotovo sve zemlje
Transport		SL, HR, BIH, ME, MK, SR

Nedavna studija pokazala je da direktori postaju sve aktivniji

Regionalni direktori

... očekuju da **Uprave regionalnih tvrtki JIE** budu smještene u njihovim zemljama

... očekuju da **se vlada konačno aktivira** po pitanju sljedećih područja

- Obrazovanje
- Učinkovitost javne administracije
- Pravni sustav
- Smanjenje subvencija

... su **odlučni** u implementaciji potrebnih koraka i nadoknađivanju propuštenog

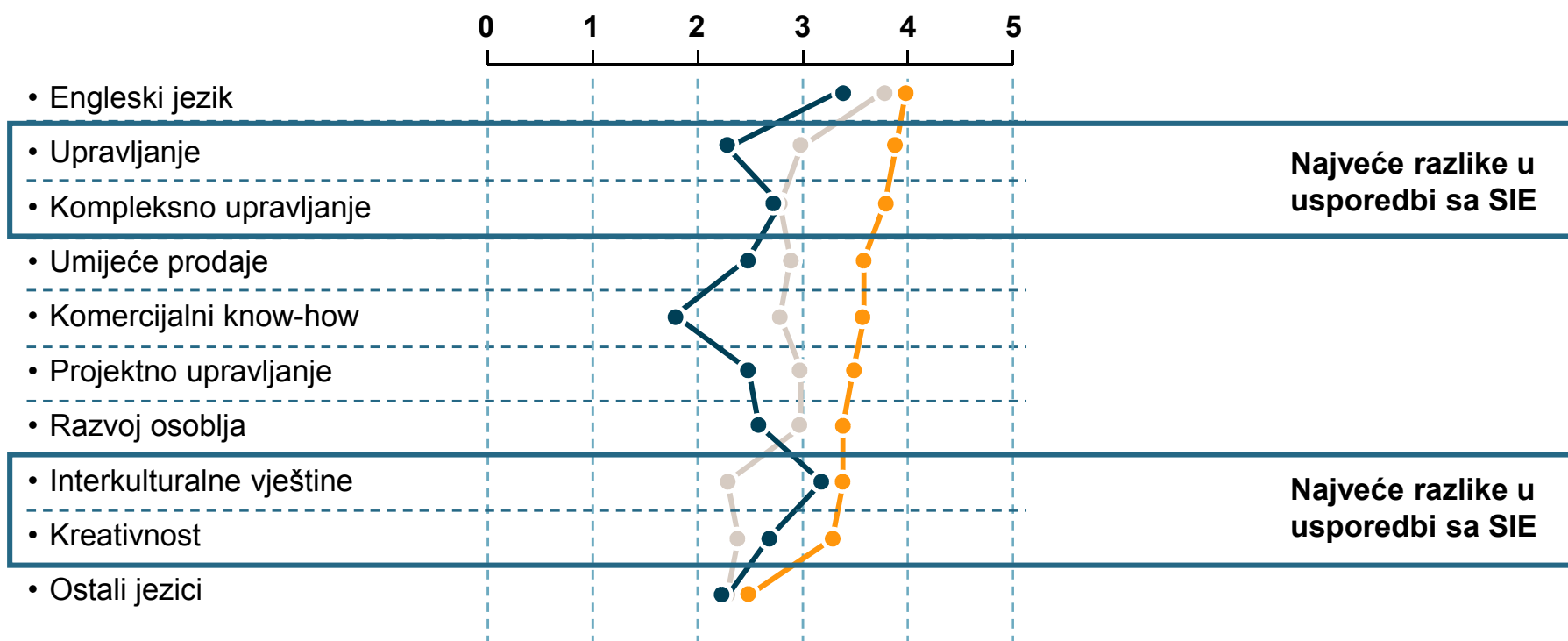

↓

Regija će stoga vjerojatno postati **dinamičnija iznutra**. To bi trebalo stimulirati poslovanje u regiji.

Kad se radi o vještinama, menadžerima često nedostaju neke ključne sposobnosti

Buduće potrebe – Primjer Hrvatska¹⁾

1) "Koje će buduće vještine biti potrebne u Vašoj industriji u nadolazećim godinama?" (+5 = vrlo važno; 0 = nije važno)

Jugoistočna Europa nudi atraktivne mogućnosti rasta

Kako uspostaviti uspješno poslovanje u Jugoistočnoj Europi

- **Tehnička stručnost, upravljačko i opće znanje**, čega u regiji nema dovoljno, od ključne su važnosti i potrebe
- Tvrtke trebaju **jasne procedure**, strpljenje, kvalificirani stav i **upornost** da prevladaju ograničenja te strukture učine fleksibilnijima
- **(Međunarodno) zapošljavanje i razvoj zaposlenika** od posebne su važnosti jer su ljudski resursi najveći problem
- Suradnja s **dobrim lobistima** i **lokalnim (!) odvjetnicima** pomaže u pripremi područja za korporativne aktivnosti

Trud se isplati, posebno zbog “povratka internacionalizaciji”

Vidljivi rezultati

Roland Berger
Strategy Consultants